

גיליון מס' 247-248 נצבים וילך-ראש השנה
תשע"ז-ח שנה חמישית

גליון זה לע"נ
אריה לייב בן יוסף
נלב"ע כ"א אלול
תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרן שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

ביאורים בתפילת ראש השנה

מסוד חכמים ונבונים ומלמד דעת מבינים אפתחה פי בתפלה ובתחנונים. צ"ב מהו סוד חכמים ונבונים. ו"ל דבע"ז ז' ב' פליגי ר"א אומר שואל צרכיו ואח"כ יתפלל ר' יהושע אומר יתפלל ואח"כ שואל צרכיו וחכ"א שואל צרכיו בשו"ת או בבקשות הקודמות ומסיק שכן הלכה כחכמים, וזהו מסוד חכמים ונבונים שקבעו שתחלה יתפלל שבח ואח"כ יבקש בקשותיו אפתחה פי בתחלה בתפלה ואח"כ בתחנונים.

כבדת רועה עדו מעביר צאנו תחת שבתו. פי' כבעה"ב שמעביר מעשר בהמה תחת שבתו כמש"כ מעביר צאנו תחת שבתו וכמ"ש בר"ה י"ז א' בר"ה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון כבני אימרנא פירש"י של מעשר בהמה והעשירי סוקרו בשבט לסימן כך כל מי שנגזר עליו אפשר להכיר וכמ"ש בהוריות י"ב א' ואף שהאדם שנגזר עליו אין יודע כלום כמו שהכבש אין יודע שסקרו עליו וכ"כ בשם האריז"ל שאפשר להכיר מי שנגזר עליו.

ותשובה ותפלה וצדקה מעבירין את רוע הגזרה. בר"ה ט"ז ב' חשיב ד' דברים ומוסיף שם שינוי השם והכא לא חשיב לי' משום שזה לא תלוי בעצמו אלא באחרים.

היום הרת עולם. פי' כמו בהריון וכמו ששם יכול הקב"ה להפך מזכר לנקבה כמו שהי' בדינה (עי' ברכות ס' א') כן בכל הגזרות שנגזר בר"ה אפשר להפך, וכמ"ש בר"ה י"ז ב' הרי שהיו ישראל צדיקים גמורים כו' הרי שהגזרה מתקיימת אלא שנהפכת ע"ש.

כתב מהר"ל (מובא בד"מ א"ח ס"ס תקפ"ב ושו"ע שם) בשם הירושלמי מאן דדמיך בריש שתא דמיך מזלי' וכן מובא בדרשות ר"י בן שועיב דרשה לר"ה בשם הירושלמי (ולפנינו חסר זה בירושלמי). והנה תיבת דמיך הוא תרגום שכיבה עי' ב"ר פע"ב ס' ג' לכן ישכב עמך הלילה עמך הוא דמיך עמי לית הוא דמיך אלא שחז"ל השתמשו בלשון מושאל ע"ז גם על שינה ומיתה כידוע, ומדקאמר כאן מאן דדמיך ולא אמר מאן דניים י"ל דדוקא בשוכב לישן יש קפיידא אבל המתנמנם בישיבה וכי"ר אין קפיידא בזה. וכן מש"כ הרמ"א יושב בטל כישן דמי דוקא יושב דהיינו בקביעות.

(טעמא דקרא)

עלי שי"ח

"ותשובה ותפילה וצדקה"

בימים אלו באים לרבינו מכל גוונים הקשת יהודים מארבע כנפות הארץ, כשבפי כולם בקשה אחת: ברכנו רבינו, לשנה החדשה, שתכלה שנה וקללותיה, תחל שנה וברכותיה. כל יהודי והקללות שאצלו רח"ל, ומיידל לברכות האישיות שלו, ורבינו בסבלנות אין קץ מאזין לכל אחד ומברך איש לפי רוחו.

אחד מהנכנסים בימים האחרונים היה יהודי מכוונו, שנכנס כולו שפוף ודואג, ותינה בפני רבינו את הצרות שלי"ע יש לו, הן מצד חינוך הבנים שרח"ל אין לו הרבה נחת מהם, הן מצד 'לשדך הבנות' שהמצב אצלו לא שפיר, בלשון המעטה, ועוד כהנה וכהנה צרות שה' ירחם, והוא הולך שבור ורצוץ כל הימים, אין לו יום ולא לילה מצער. והלימוד קשה עליו מאוד וכל שכן שאר הדברים בסדר היום שהולך קשה מאוד, ומי שעבר מעט מסבל של חינוך הבנים יודע היטב כי הוא מהדברים הקשים ביותר שיש בעולמנו.

ורבינו פונה ואומר לו בקיצור, כדרכו: תשובה ותפילה וצדקה מעבירים את רוע הגזירה, אין זה נוסח של תפילה בעלמא, זה מציאות!! ואי"ה תזכה שישתנה לטובה גזר דינך.

ונסיף כאן כי הנה כמה שאמרו 'תשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה' יש להבין מדוע הקדימו את התשובה, ואחרי זה תפילה, ולבסוף צדקה, וביאר בזה רבינו (מובא במחזור סדר תפלתנו): שתשובה נכתב הראשון כי אחרי שעושים תשובה, אז התפילה והצדקה מתקבלת (עי' מטה משה הלך ה' סימן תת"ח).

והוסיף רבינו, כי באמת מצד הגזירה, מספיק או תשובה או תפילה או צדקה כדי להעביר רוע הגזירה, ואין צריך כל השלוש, והקב"ה יזכנו שאבינו מלכנו יקרע רוע גזר דיננו. ונזכה כולנו להכתב ולהחתם בכתיבה והתימה טובה.

==

בהזדמנות זו, כאן המקום להביע את התנצלותנו בפני מאות הקוראים החשובים שיחיו, שטורחים להגבי בהערות והארות על הנכתב בגליון, אנו קוראים את הכל ויש בכל דבר תועלת גדולה, אלא שלא על הכל ניתן להגיב מעל גבי הגליון מחמת צמצום המקום, ונקווה שנוזכה תמיד להגדיל תורה ולהאדירה בלי שום מכשול.

בברכת שבת שלום כתיבה וחתימה טובה

יצחק יצחק

לשנה טובה תכתבו

ותחתמו

אי"ה בליל א' דראש השנה, אחרי גמר תפילת ערבית יקבל רבינו, את רבבות עמך בית ישראל לברכת שנה טובה, בבית הכנסת לדרמן (ק"ב), ולאחמ"כ בסמוך לביתו ברחוב רשב"ם 23.

קבלת הקהל בערך בין

השעות:

20:30 ועד 21:30

בליל שני של ראש השנה, יקבל בבית המדרש לדרמן (ק"ב), בגמר תפילת ערבית, את כל הקהל לברכה ולגוט יר"ט.

תחילת ערבית: 19:40

לקט בעניני אמירת הסליחות

- טוב יותר לומר הסליחות עם הציבור ואף שהם אמרים במהירות קצת, מאשר במתינות ביחידות.
- טוב לעמוד בשעת אמירת הסליחות, אכן זקן או מי שהוא עייף מאד ובפרט אותם האומרים הסליחות מוקדם בבוקר, ומתחילים לפני עלות השחר וכד', יכול לשבת, אבל יש לו לעמוד בשעת אמירת "אל מלך יושב" ו"ג מדות, ובשעת אמירת הוידוים חייב לעמוד.
- יש שכתבו שכשאומרים בסליחות אותם הפסוקים של השתחויה (אחר "לך ד' הצדקה"), ראוי להשתחוות לצד מזרח, כי אם אינו משתחוה ואומר אשתחוה, הרי הוא כדובר שקרים לפני המקום, וכתב רבינו שליט"א דהוא כמו שמצינו ב"עלינו" שכשאומרים "ואנחנו כורעים ומשתחוים", שיש להשתחוות.
- בנוסח "אל מלך יושב" אומרים "זכור לנו היום ברית וכו' ובהרבה נוסחאות כתוב "זכור" עם ו"ו החיבור, וכתב רבינו שליט"א, "וכן ראוי על פי הדקדוק", ועוד כתב "שו"ו החיבור עושה את זה לזכירה מעליא".
- שוחין קצת בתיבות "ויעבור ד' על פניו", ובתיבת ויקרא מגביהין ראשם, ונוהגין שבשני השמות שבי"ג מדות ד' ד' אין שוחין.
- נוהגים לומר הפיוט "שחר קמתי", אף אם קם לאחר עלות השחר, וכתב רבינו שליט"א "והכל כמנהג המדינה".
- ואף אם אומר את הסליחות בחצות, וכתב רבינו שליט"א "מחצות כבר תחילת הבוקר".
- אם בעת שהתחילו ה"ג מדות היה מנין, ובאמצע יצאו מקצתן, כתב רבינו שליט"א "שיתכן שמותר לסיים".
- אם התאספו עשרה רק בסוף הסליחות, יש להם לומר סליחה אחת לפחות כדי שיוכלו לומר קדיש עם תקבל.
- האומר את הסליחות במתינות, ואינו מספיק לסיים עם הציבור, והציבור כבר אומרים "ג מדות, יש לו להפסיק באמצע הסליחה כדי לומר עמהם "ג מדות, ואח"כ ימשיך ממקום שבו פסק.
- מי שאיחר לבוא לסליחות, יאמר עם הציבור הסליחה שהם אומרים עכשיו, וישלים אח"כ מה שחיסר.
- שאלו לרבינו שליט"א למה לא רואים למעשה שמקפידים כל כך לחפש מי שיש בו המעלות הכתובות בהרמ"א, וכתב רבינו שליט"א: "שהרמ"א מייירי כשכולם שוין לטובה, וכולם יכולים להיות ש"ץ, אז יש ענין לחפש את מי שיש לו יותר 'מעלות', אבל מתי שלא כולם שוין, ולא כולם יכולים להיות ש"ץ, יכולים לשלוח לפני התיבה להתפלל הסליחות מי שיכול להיות חזן טוב".
- בישיבות קטנות, הבחורים יכולים להתפלל סליחות לפני העמוד, אף שרובם עדיין לא נתמלא זקנם, ורק בתענית ציבור יש להקפיד.
- בשבת אין ראוי לש"ץ להכין את עצמו ולעבור על הסליחות וכו', כדי שיוכל להתפלל לפני העמוד.
- מותר לכל אחד ואחד להתעטף בטלית שלו לפני סליחות ולא לברך, ולאחר הסליחות, יפשיטנו, ויברך עליו.
- אם נזדמן לו לשמוע "ג מדות קודם שבירך ברכת התורה, יש מקום להקל לענות עם הציבור.
- לא נהוג לעשות נפילת אפיים אם אין ספר תורה.

(האלולים קודש לה)

דברים שאירעו בראש השנה והביאם רבינו שליט"א בספרו "למכסה עתיק"

- בר"ה הקריבו קין והבל (בראשית ד, ג) ז"ח (ל"ג, ב)
אברהם נימול בר"ה. (בראשית יז, כג) פס"ר (פמ"א ו') [ולע"ע לא מצאתי].
נולד יצחק. (בראשית כא, ב) זזה"ק (ח"ג ש"ב ב'), וכל"ה בזו"ח תולדות, דיצחק נולד בר"ה. אכן בגמ' ר"ה יא, א איכא פלגותא.
עקידה היתה בר"ה. (בראשית כב, א) פס"ר פמ"א ו', ובברייתא שמובאת במחזור וטרי עמ' יד אי' שהיה בתקופת תשרי.
[וציין במהדורה חדשה לשקל הקודש הל' קידשה"ח פ"ט ה"ד בבה"ל ד"ה תקופת].
ברכת יצחק ליעקב. (בראשית כז, א) בזוה"ק (אמור צט, ב בר"מ).
יום הולדת פרעה. (בראשית מ, כ) בעלי התוס' החדש.
יצא יוסף מבית האסורים. (בראשית מא, ח) ר"ה י, ב. ועי' טעמא דקרא שם.
מעשה דחנה. (שמואל א, ד) זזה"ק פנחס רלא, א דכל מקום שנא' ויהי היום זה ר"ה.
ויהי היום ויאמר יונתן בן שאול אל הנער נשא כליו לכה ונעברה אל מצב פלשתים אשר מעבר הלז ולאביו לא הגיד.
(שמואל א' יד, א). ולפ"ד הזוה"ק פנחס רלא, א הוי בר"ה, וצ"ע אם אפשר לאמרו כאן. וצ"ל דאין למדין מהכללות.
[למכסה עתיק שמואל א, ד ועי' טעמא דקרא שם]
ביאת דוד לבית של נבל. (שמואל כה, ח) רש"י שם, וכן מבואר בר"ה יח, ב זזה"ק וארא כג, ב.
ויהי היום ויעבר אלישע אל שונם. (מלכים ב ד, ח). זזה"ק (פנחס רלא א').
ויהי היום ויבא שמה. (שם יא) זזה"ק ריש בא וריש בשלח.
ויגדל הילד ויהי היום ויצא אל אביו אל הקצרים. (שם יח). וצ"ע דלפ"ד הזוה"ק פנחס רלא, א הוי בר"ה, וצ"ל דאין למדין מהכללות. [למכסה עתיק שמואל א, ד, ועי' טעמא דקרא שם]
ביום ההוא יתקע בשופר גדול (ישעיהו כז, יג) ואז גם יצאו מהגוים. רוקח פר' בהר.
ויהי היום ויבאו בני האלקים להתיצב על ה' ויבוא גם השטן בתוכם. (איוב א, ז) תרגום, וכל"ה בזוה"ק פנחס רלא, א.
הריגת גדליה. (ירמיהו מא, א) ט"א ר"ה יח, ב יט, א בשם הירושלמי דהיה בב' תשרי. [ועי' בלמכסה עתיק מלכים ב' כה, כה]

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק